

PREPORUKE DRUGOG ZASEDANJA RADNE GRUPE POLJOPRIVREDA

Tema: Efikasnost domaćeg agrarnog budžeta i postizanje uslova za direktna plaćanja po EU standardima

Uvodničar: Miloš Milovanović, pomoćnik ministra, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede

Narodna skupština Republike Srbije

Petak 29. maj 2009. godine

Tema je otvorena izlaganjem g. Miloša Milovanovića, pomoćnika ministra iz Ministarstva poljoprivrede šumarstva i vodoprivrede Republike Srbije. Agrarni budžet iznosi 2,2% nacionalnog budžeta, što je približno oko 17,4 milijardi dinara, a što je veoma malo, ako se uzme u obzir koliko bi trebalo ulagati u ovu oblast. Poljoprivredna proizvodnja u ovakvim uslovima ne može da doprinese bitnim agrarnim reformama koje su Srbiji neophodne. Subvencije po hektaru su se blago povećale ove godine. Za članice STO izvozne subvencije su nedozvoljene, a Srbija, s obzirom da ima nameru da se priključi STO, mora da ukine subvencije koje postoje i to do kraja ove godine, ili najkasnije do početka sledeće. Vlada želi da podstakne izvoz, ali ona za to sada mora da osmisli drugačiji način, jer je agrarnim proizvodima potrebna snažna investiciona injekcija. Neophodno je, pre svega, domaće standarde uskladiti sa međunarodnim standardima. Sredstva iz budžeta od 2,2% bi trebalo na pravi način iskoristiti da bi se maksimizirali njihovi efekti. Uprava za agrarna plaćanja u okviru Ministarstva za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu vrši transfer novca iz budžeta do korisnika, a nakon donošenja novih zakona vršiće i plaćanja između ministarstva. Kroz petu komponentu IPA bićemo u mogućnosti da koristimo 50 – 60 mil € za ovu oblast, samo je pitanje da li ćemo umeti i da ih iskoristimo. Veoma je dobro da taj novac u prvim godinama bude smanjen, da bi se lagano povećavao do 2013 god. Paket agrarnih zakona koji bi trebalo da obezbedi poljoprivredni razvoj, čeka da bude usvojen.

Nakon izlaganja g. Milovanovića otvorena je diskusija.

Svi prisutni predstavnici institucija su bili saglasni da je budžet za sprovođenje agrarne politike izuzetno mali i da ne omogućava održavanje ni nivoa postojeće proizvodnje, kao i da se kreiranje agrarne politike vrši bez dobre analitike i kontrole efikasnosti utrošenih sredstava. Takođe je konstatovano da bi trebalo da se hitno predlože i usvoje zakonska rešenja koja će omogućiti bolje organizovanje poljoprivrednih proizvođača kako bi imali uticaj na kreiranje agrarne politike, posebno u kontekstu budućeg sistema plaćanja i korišćenja predpristupnih fondova EU.

Takođe je ukazano na velike zloupotrebe koje se dešavaju zbog nedostatka kontrole korisnika sredstava koji i pored nenamenski utrošenih sredstava ponovo dobijaju sredstva iz agrarnog budžeta.

Od strane sagovornika koji su predstavljali lokalni nivo je konstatovano da je kredibilitet institucija Republike Srbije u oblasti agrara u znatnoj meri izgubljen zbog nejasnih uputstava za konkurisanje za sredstva podsticaja, kao i čestih izmena i dopuna uredbi koje se na to odnose. Dešavalo se da poljoprivrednici više puta u toku meseca moraju da donose dokumentaciju, a da se nakon toga uredbom ukidaju sredstva određena za tu namenu. Postupke za podnošenje zahteva bi trebalo jasno utvrditi kao i mehanizme kontrole koji su u skladu sa mogućnostima stanovništva.

Preporuke:

- 1. Podizanje visine agrarnog budžeta na nivo koji je u skladu sa učešćem agrara u ukupnom nacionalnom dohotku, kao i strateškom značaju koji ima agrar u pogledu sigurnosti snabdevanja hranom.**

Visina agrarnog budžeta je neprimerena bilo kom od parametara koji ukazuju na njegov značaj u društvu. Pre svega, agrar u znatnoj meri utiče na bruto nacionalni dohodak i jedina je grana koja radi sa suficitom u spoljnotrgovinskoj razmeni. Njen potencijal za rast je veliki sa relativno malim ulaganjima dobro kreiranom budžetskom podrškom. U svim razvijenim državama agrar, tj. obezbeđenje dovoljne količine hrane, je na prvom mestu kao deo dugoročnih strategija.

- 2. Donošenje zakona i podzakonskih akata koji će omogućiti udruživanje i organizovanje učesnika u poljoprivredi u skladu sa savremenim principima država članica EU.**

U Republici Srbiji od 2000. godine, nije donet nijedan zakonski akt koji se odnosi na razvoj raznih oblika udruživanja, od zadrugarskih do udruženja proizvođača koji bi na efikasan način omogućio da se unapredi poljoprivredna proizvodnja i olakšao nastup na tržištu, kao i obezbeđenje povoljnijih investicionih sredstava. Neophodno je doneti Zakon o zadrugama ili pokrenuti proces pravljenja Zakona o poljoprivrednim zadrugama kao zasebnog zakona.

- 3. Donošenje Zakona o popisu poljoprivrede kojim bi se obuhvatile sve činjenice kako bi kreiranje agrarne politike polazilo od realne osnove.**

Trenutno se agrarna politika kreira na osnovu podataka koji ne odgovaraju činjenice sa terena. Na taj način se proces od samog početka kreće u pogrešnom pravcu, što rezultira time da krajnji ishod utroška budžeta ne daje očekivane rezultate. U narednom periodu je neophodno izvršiti popis poljoprivrede kako bi se ustanovili tačni podatci o broju stanovnika, grla, zasada, i dr. koji bi poslužili kao baza podataka za kreiranje agrarne politike koja će dati rezultate, ali i kao priprema za buduće članstvo u EU.

Pri kreiranju podzakonskih akata ovog zakona je neophodno uključiti sve relevantne institucije i organizacije kako bi se ovaj proces obavio u skladu sa savremenim metodologijama.

4. Uključenje svih relevantnih institucija u kreiranje agrarne politike, kao i u definisanje mera budžetske podrške.

U dosadašem programiranju agrarnog budžeta retko su bile uključene relevantne naučne, stručne, proizvođačke i prerađivačke organizacije koje bi svojim znanjem i iskustvom mogle da pomognu u procesu pripreme budžeta i u kreiranju mera. Ovo ima za cilj pripremu mera agrarne politike i utroška agrarnog budžeta u skladu sa potrebama samih učesnika na terenu, ali i uz poštovanje strateških dokumenata Republike Srbije u ovoj oblasti.

5. Isključenje mera koje vrše diskriminaciju korisnika agrarnog budžeta po pravnoj formi privređivanja.

Agrarnim budžetom ne sme se vršiti diskriminacija korisnika sredstava na osnovu pravnog statusa, već bi trebalo dati okvire koji doprinose unapređenju u uređenim oblastima poljoprivredne proizvodnje, a u skladu sa strateškim ciljevima te oblasti. Ovaj vid diskriminacije neminovno vodi do drastičnog smanjenja vidova proizvodnje.

6. Da se uključe mere za podršku proizvodnji mleka i mesa, s obzirom da se te oblasti nalaze u vrlo kritičnoj situaciji i da je za njihovo obnavljanje potrebno najviše vremena i sredstava u okviru poljoprivredne proizvodnje.

Ovi vidovi proizvodnje su naročito ugroženi isključenjem iz agrarnog budžeta i nedostatkom mehanizama kontrole podrške kada ona postoji. Nedostatak podrške ovim vidovima proizvodnje, pre svega po pitanju govedarstva, rezultiraće velikim smanjenjem broja grla, za čije je obnavljanje potrebno više godina i visoki iznosi investicionih sredstava koji poljoprivrednici neće biti u mogućnosti da obezbede, s obzirom da nijedna finansijska institucija, uključujući i Fond za razvoj ne podržava ovaj vid proizvodnje. Na taj način nećemo iskoristiti ti potencijal za izvoz na tržište EU po pitanju mesa, a zasigurno ćemo izgubiti i lidersku poziciju u regionu po pitanju proizvodnje mleka. Neophodno je utvrditi čitav niz mera direktne i indirektno podrške kako bi se ovi vidovi proizvodnje zadržali na postojećem nivou do sticanja okolnosti za dalji razvoj.

7. Da se uspostave jasni mehanizmi kontrole kako utroška tako i efikasnosti mera koje se finansiraju iz agrarnog budžeta.

Neophodno je uspostaviti jasan godišnji monitoring utroška agrarnog budžeta, kako bi se izbegle dosadašnje situacije da za predviđene mere ili ne postoji dovoljan broj zainteresovanih korisnika, a da za druge postoji mnogo veći broj nego što nivo predviđenih sredstava dozvoljava. Takođe je neophodno uraditi jasnu evaluaciju na kraju ciklusa programiranja, koji bi nam omogućio jasan

pregled namenskog trošenja sredstava, kao i efikasnost sprovedenih mera. Ovakav način rada je predviđen i obavezujući za sve države članice EU koje koriste sredstva kako iz nacionalnih tako i iz zajedničkog agrarnog budžeta.

8. Da se napravi kontinuiran sistem edukacije po pitanju budućih fondova EU, kako bi svi potencijalni korisnici imali dovoljan nivo znanja o toj oblasti.

Neophodno je uspostavljanje koordinacije između resornog ministarstva i svih institucija iz oblasti agrara kako bi se postigao pun kapacitet za buduće procese integracija u EU. U dosadašnjem radu Ministarstvo je bilo fokusirano na legislativu neophodnu za procese EU integracija, uz minimalno učešće institucija koje bi mogle da izvrše prenos znanja o tom procesu kod samih proizvođača i prerađivača koji bi trebalo da direktno osete korist od tog procesa. Ta nepripremljenost može rezultirati nespremnošću našeg agrara da izdrži konkurenciju ostalih država članica, a uz nemogućnost pravilnog i punog korišćenja predpristupnih fondova, može se očekivati dalji pad proizvodnje. Samo povezivanje svih institucija i organizacija može doprineti postizanju dovoljnih kapaciteta za adekvatnu realizaciju procesa EU integracija u oblasti poljoprivrede

9. Agrarna politika i agrarni budžet, kao i mere koje će se tim sredstvima sprovoditi moraju biti višegodišnje za period od najmanje pet godina.

Republika Srbija je jedna od retkih država čiji se agrarni budžet donosi na godišnjem nivou, čime potencijalni korisnici budžeta ne mogu imati jasnu projekciju svog poslovanja. Specifičnost poljoprivredne proizvodnje je obaveznost višegodišnjeg planiranja s obzirom na dužinu investicionih i reproduktivnih ciklusa, naročito u određenim vidovima proizvodnje. Pored nepostojanja višegodišnjeg budžeta, postoji i godišnji diskontinuitet sa programima koji svake godine isključuju određene vidove proizvodnje iz prethodne i uključuju nove za koje proizvođači nisu spremni i za koje nemaju neophodne preduslove.